

Pesten bij kinderen en jongeren in Vlaanderen

De wenselijkheid van meer beleids- en
praktijkgericht multidisciplinair onderzoek

Gie Deboutte , Vlaams Netwerk Kies Kleur tegen Pesten

Even situeren

- MIOS, Universiteit Antwerpen

Friendly Attac - game ter preventie van cyberpesten

www.friendlyattac.be

- KHLim Quadri, Hasselt

Op een veilig spoor – pilootproject met 20 scholen ter preventie van pesten en schoolgeweld (versterken welbevinden)

- Vlaams Netwerk Kies Kleur tegen Pesten

www.kieskleurtegenpesten.be

- Pesten en geweld op school. Handreiking voor een daadkrachtig schoolbeleid. www.ond.vlaanderen.be/antisociaalgedrag

Voorstel van resolutie

**Betreffende het opstarten van een multidisciplinair
wetenschappelijk onderzoek naar de oorzaken, gevolgen
en mogelijke oplossingen inzake pesten bij jongeren.**

**Stuk 1898 (2012-2013) - Nr. 1
van 31 januari 2013**

Bedenkingen bij de tekst van de resolutie

DE RESOLUTIE

Bedenkingen bij de tekst

Instemming met de tekst

- Wat helpt kinderen en jongeren vandaag om niet of minder gauw naar pestgedrag te grijpen?
- Gebrek aan referentiewerk voor beleidsverantwoordelijken, hulpverleners, leerkrachten, jeugdwerkers, ...
- Welke (wenselijke) pestpreventie en -aanpak draagt bij tot reductie van het probleem?

Aanvullingen / Andere accenten

- Omvang, oorzaken, gevolgen en sleutelementen voor een doeltreffende schoolaanpak: min of meer gekend.
- Toch blijven heel wat vragen onbeantwoord en ligt de beleidsklemtoon grotendeels op sensibilisatie en bescheiden incentives t.a.v. het onderwijsveld.
- Onderzoek versterken is nodig maar onvoldoende.

CIJFERS

Recentste cijfers 'klassiek pesten' (Vlaanderen)

HBSC-onderzoek (Agentschap Gezondheid en Zorg) – Anne Hublet e.a. (UGent) [2010] - (11- tot 18-jarigen)

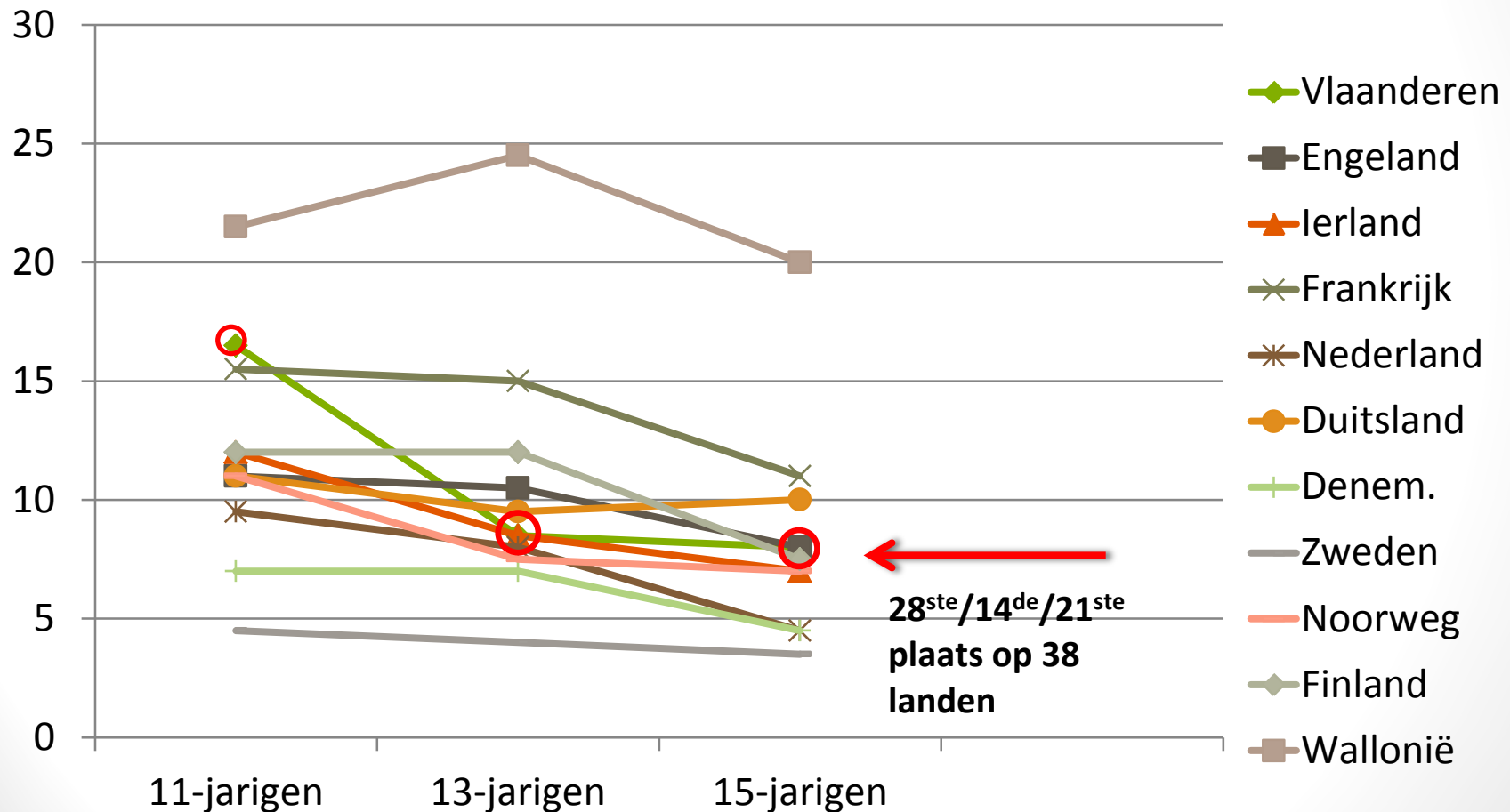
- 24,5% van de 11- tot 18-jarigen: pestervaringen
- 7% van 11- tot 18-jarigen stelt pestgedrag
- 5,5% wordt minstens één keer per week gepest (11-18j)
- 3,2% wordt meermaals per week gepest

Conclusie: > 34 500 kinderen en jongeren (10 – 18j.)

Vlaanderen kan beter!

(HBSC-studie, 2012)

min. 2x **door iemand gepest** /laatste 2 maanden

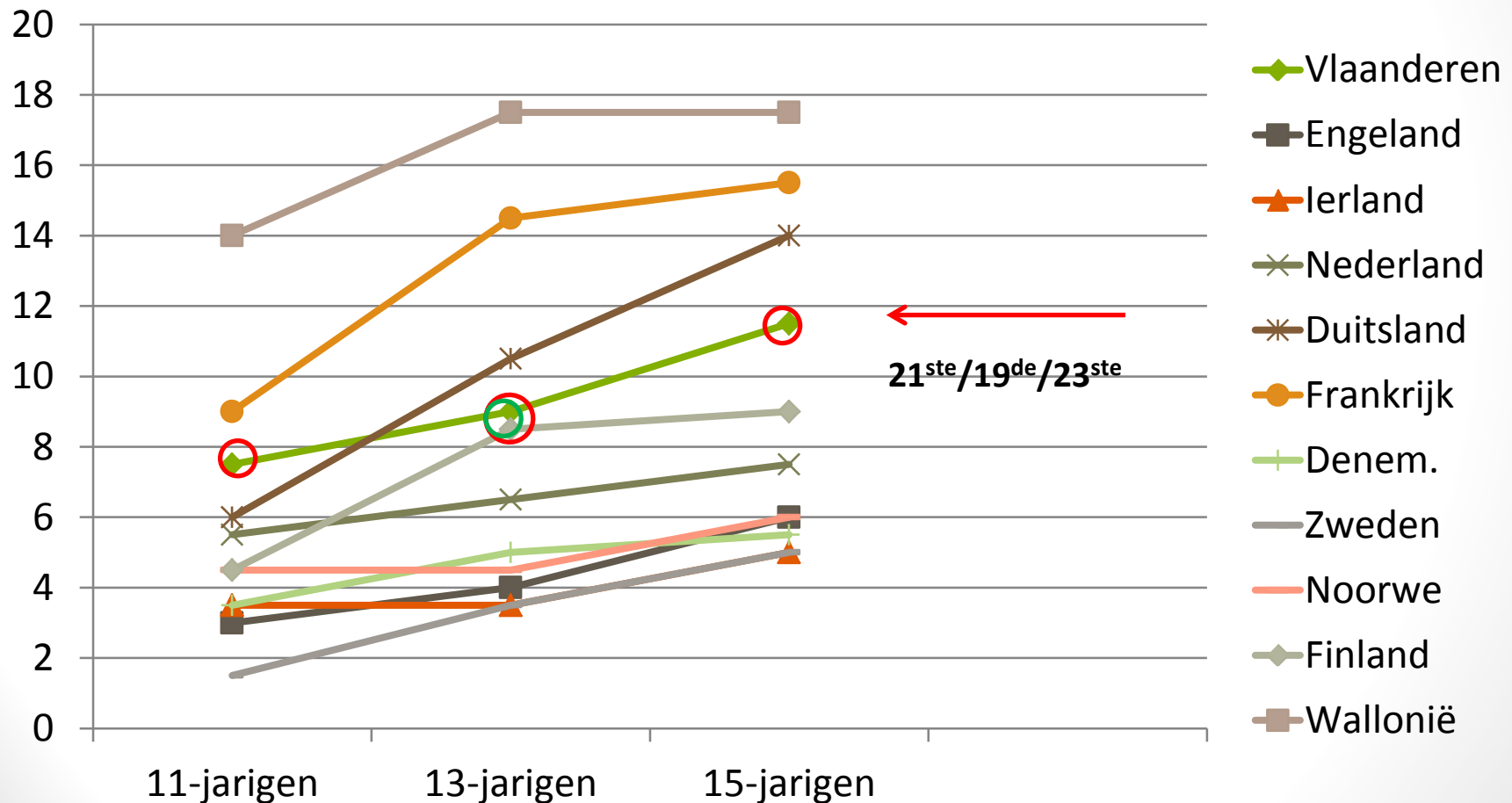
Vragen / bedenkingen

- Vanwaar de hoge 'startpositie'? Hoe komt het dat de pestcijfers bij onze 11-jarigen verhoudingsgewijs zo hoog liggen? Waarop ingrijpen om dit cijfer te drukken?
- Hoe komt het dat we er minder goed in slagen dan andere landen om de cijfers voor slachtofferschap vanaf 13-jarige leeftijd te blijven drukken?
- Hoe valt de sterke daling van de slachtoffercijfers tussen de leeftijd van 11 en 13 jaar te verklaren? Wat zijn de succesbepalende factoren?
- Waar mikt het beleid op? Welke ambitie heeft Vlaanderen?

Vlaanderen kan beter!

(HBSC-studie, 2012)

min. 2x iemand gepest/laatste 2 maanden

Vragen / bedenkingen

- Op vlak van 'daderaanpak' staat Vlaanderen minder sterk. (// Duitsland)
 - > Welke 'daderaanpak' is wenselijk? Biedt de herstelgerichte benadering garantie op meer succes? (Hoe hiervoor een draagvlak bekomen bij scholen, leerlingen en ouders?)
- Speelt de toenemende sociale kloof hier een bepalende rol? Of wegen andere factoren zwaarder door? Zo ja, welke?
- Welke factoren (Vlaanderen + schoolniveau) bepalen de meer succesvolle aanpak in Nederland, Ierland, Engeland en de Scandinavische landen?

Cyberpesten in cijfers

- **DICA-onderzoek (2012) - S. Pabian & H. Vandebosch** [9 - 16-jarigen]
 - **11,1 %** - laatste half jaar – *slachtoffer* cyberpesten
 - **11,1 %** - idem- *dader* cyberpesten
 - **35,3 %** - idem – *getuige* van cyberpesten
- Piek van cyberpesten: tussen 11 en 13 jaar
- Slachtoffers: 8,1% - **14,1%**
- Cyberpestkoppen: ♀ 9,9% - ♂ **12,4%**

Cyberpesten in cijfers

65,3% van CP-slachtoffers is ook slachtoffer van 'traditioneel pesten'

	Slachtoffers	Cyberpestkoppen
BSO	12,2%	25,2%
TSO	10,6%	16,3%
ASO	9,3%	8,3%

Copingstrategieën jongeren

DICA-onderzoek (2012) - S. Pabian & H. Vandebosch [9 - 16-jarigen]

- Spontane oplossingsgerichte strategieën (jongeren)

Probleemoplossende strategieën

< Emotie-gebaseerde strategieën

- Reactie omstanders:

- Hulp geboden: 45,6%
- Mee gepest: 5%
- Niets gedaan: 56,9%

-
- *Zijn mijn zaken niet (30,1%)*
 - *Angst om nadien zelf gepest te worden (19,1%)*
 - *Niet weten wat gedaan (18,9%)*

Vragen/bedenkingen

- **Preventie:** nood aan inzicht in protectieve en ontradende factoren (omgeving, opvoedkundige relaties, sociale media, peergroep, persoonlijkheid) ; focus op beroeps- en technisch onderwijs?; inbedding in schoolcurriculum?
- **Detectie/melding:** in samenspraak met jongeren bekijken welke 'vroegmeldingspistes' (online/offline; in en buiten scholen) wenselijk zijn en aan welke criteria ze moeten voldoen.
- **Remediëring/curatie:** welk hulpaanbod (online/offline) is effectief en komt tegemoet aan wat jongeren nodig hebben?
 - Welke reacties (volwassenen, samenleving) hebben een gewenst en duurzaam effect? Hoe ouders, leerkrachten, opvoeders meer handelingsbekwaam maken (online/offline) ?

GEVOLGEN

Impact slachtoffers & **daders**

Schoolgebonden effecten

- Leer- en werkprestaties ↓
- Spijbelen – te laat komen
- **Schoolnormoverschrijdend gedrag** (geweld, druggebruik, pesten...) ↑
- Afwezigheden

Impact slachtoffers & daders

Impact op gezondheid

- Psychosomatische klachten – fysieke problemen
- Psychische en sociaal-emotionele problemen
 - Depressieve gevoelens
 - Suïcidale gedachten en suïcidaal gedrag
 - Automutilatie
 - Dwangmatig gedrag
 - Overprikkelbaar en over-angstig (PTSS) <-> stil/afwezig/dagdromen
 - Onzekerheid – faalangst – fobieën

Impact slachtoffers & daders

Maatschappelijk functioneren

- A-sociaal tot **anti-sociaal** gedrag

MULTIDISCIPLINAIR ONDERZOEK

Vooraf

- **Wie A zegt : meer onderzoek => waartoe?**
 - **Beleid** (macro – meso – micro) -> ‘Nederland gidsland’?
 - **Praktijk** (onderwijs, jeugdwerk, opvoedingsondersteuning, hulpverlening, jeugdrecht, ...)
 - **Onderzoek**
 - **Sensibilisatie en (zacht) impulsbeleid volstaan niet**
 - Niet elke school beschikt over een anti(cyber)pestbeleid: so *what?* <-> IVRK art. 29 => rol beleid??
 - Op Vlaams niveau: gebrek aan onderzoekspecialisatie tenzij voor cyberpesten (MIOS, UAntwerpen) -> impuls nodig?
 - Friendly Attac: het enige multi-disciplinaire onderzoek
- => Marginaal thema ?!?**

Macroniveau (I)

- ***Onderzoek naar MAATSCHAPPELIJKE KOST van pesten/cyberpesten bij kinderen en jongeren***
- ***(Beleids- en praktijkgerichte implicaties van een) ANALYSE VAN SUCCESVOLLE AANPAK in landen als Zweden, Denemarken, Ierland, Engeland, Australië, Nederland, ...***
- ***MONITOR voor pesten en antisociaal gedrag*** (of voor welbevinden, betrokkenheid en verbondenheid van leerlingen/leerkrachten en ouders)?
 - // Onderzoek Lievrouw et al. , 2011 (VUB & UGent)
 - > als onderdeel JOP-monitor?
 - > als onderdeel HBSC-studie (WHO)?

Macroniveau (II)

- M.b.v. Intervention Mapping Protocol (Bartholomew et al., 2011) uitklaren **welke preventieve en curatieve aanpak wenselijk is op school-, klas- en individueel niveau**
- M.b.v. RE-AIM-principe **doelmatigheid** evalueren van **huidige aanpak in scholen**
[Reach, Efficacy, Adoption, Implementation, Maintenance] -> implementatie en impact?
- (Hoe komen tot) **afstemming tussen de diverse maatschappelijke actoren** i.f.v. preventie, detectie en hulpverlening/ondersteuning?

Mesoniveau (I)

- Ontwikkelen van een **monitoringsysteem** op schoolniveau
(// KiVa-aanpak, Finland en Nederland)?
- Succesvolle **implementeren** van (cyber)pestpreventiebeleid in scholen: **sleutelementen** op maat van elke school
- Adequate **(zelf-)evaluatietool** voor scholen (in samenspraak met inspectie onderwijs en vorming?)
= Toetsingsinstrument schoolbeleid

Mesoniveau (II)

- **Toetsingsinstrument** voor scholen i.f.v. **kwaliteit** van specifieke
 - preventie-initiatieven
 - detectie-initiatieven
 - remediërende/disciplinerende maatregelen
- **Strategie** voor ‘**school based programma’s**’ waarbij leraren effectief samen werken met leerlingen en ouders
- Ontwikkelen van een **model voor** een effectief, veilig, betrouwbaar en herstelgericht **meldings- en hulpverleningsaanbod** voor kinderen en jongeren (online/offline) met aandacht voor de specificiteit van de school- en opvoedingscontext van de betrokkenen.

Microniveau (I)

- **Mobiliseren van omstaanders:** wat is nodig?
Hoe realiseren? Hoe optimaliseren?
- **Effectieve strategie(ën) ter voorkoming van onverschilligheid en handelingsverlegenheid bij leerkrachten en opvoeders**
- **Aanbevelingen** voor trainers, lerarenopleiders, ...
i.f.v. professionalisering leerkrachten en opvoeders

Microniveau (II)

- **Reductie van risicogedrag** (op dader- en slachtofferschap bij cyberpesten en cyberagressie) bij kinderen en jongeren: hoe kennis, skills, attitude en normatieve referentie bij de doelgroep positief beïnvloeden?
- **Opvoedingsondersteuning** (ouders, opvoeders)
 - Welke rol kunnen ouders/opvoeders spelen en wat hebben ze hiervoor nodig?
 - Online en offline ondersteuning voor ouders /opvoeders

...

DANK VOOR UW AANDACHT